İDİL

ÇAĞDAŞ CAM SANATINDA ÇOK DİSİPLİNLİ YAKLAŞIMLAR VE HİBRİT ESTETİK DENEYİMLER

Serap Bedel Özek
Araştırma Görevlisi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik ve Cam Bölümü, serap.bedel@omu.edu.tr, 0000-0002-0440-813X

Bedel Özek, Serap. "Çağdaş Cam Sanatında Çok Disiplinli Yaklaşımlar ve Hibrit Estetik Deneyimler". idil, 120 (2025/5): s. 913–927. doi: 10.7816/idil-14-120-13

ÖZ

Çağdaş cam sanatı, 1960'larda ortaya çıkan stüdyo cam hareketinin yarattığı dönüşümün mirasını taşımaktadır. Günümüzde bu miras, çok disiplinli yaklaşımlar ve hibrit estetik deneyimlerin merkezde yer aldığı dinamik bir sanatsal alan olarak gelişimini sürdürmektedir. Çağdaş cam sanatçıları, camı farklı malzeme ve disiplinlerle birleştirerek geleneksel sınırları aşmakta, yeni ifade biçimleri geliştirmektedir. Burada "çok disiplinli" terimi, farklı sanat dallarına ait teknik, kavram ve perspektiflerin camla bütüncül şekilde kaynaştırılmasını ifade ederken; "hibrit estetik deneyimler" kavramı, bu etkileşimlerden doğan özgün üretim biçimlerini tanımlar. Teknolojinin çağdaş cam sanatına dahil edilmesi, çok disiplinli yaklaşımın önemli bir boyutunu oluşturur. 3B baskı, neon teknikleri, dijital ve sanal teknolojiler gibi yöntemler, sanatçılara önceden mümkün olmayan karmaşıklık ve hassasiyette eserler yaratma imkânı sunmuştur. Ayrıca cam, mimari mekânlarda, büyük ölçekli enstalasyonlarda, performans ve moda gibi alanlarda giderek daha sık kullanılan etkileşimli bir malzeme haline gelmiştir. Camın ışık ve mekânla kurduğu benzersiz ilişki, sanatçılara izleyiciyi içine çeken duyusal ortamlar yaratma olanağı verir. Hibrit estetik deneyimler sayesinde cam sanatı, malzeme, teknik ve kavramsal düzeylerde yeni anlam katmanları kazanır. Camın kırılganlığı, şeffaflığı ve ışıkla etkileşimi; farklı malzeme ve disiplinlerle birleşerek görsel, dokunsal ve düşünsel boyutlarda zengin içerikler oluşturur. Böylece ortaya çıkan hibrit uygulamalar, izleyiciyi yalnızca estetik değil, aynı zamanda düşünsel ve duyusal düzeyde de çok yönlü bir etkileşime davet eder. Bu çalışma, çağdaş cam sanatındaki çok disiplinli yaklaşımlar ile hibrit estetik deneyimlerin önemini vurgulamakta; bu eğilimlerin öncüsü sanatçı ve eserler üzerinden alanın dönüşümünü anlamaya yönelik bir çerçeve sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Cam Sanatı, çok disiplinli yaklaşımlar, hibrit estetik deneyimler, dijital teknolojiler

Makale Bilgisi:
Geliş: 11 Temmuz 2025 *Düzeltme:3 Eylül 2025* *Kabul: 15 Ekim 2025*

© 2025 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Çağdaş cam sanatı, 1960'larda başlayan Stüdyo Cam Hareketi'nin mirasını taşıyarak günümüzde çok disiplinli yaklaşımlar ve hibrit estetik deneyimler ekseninde gelişen dinamik bir alana dönüşmüştür. Cam sanatçıları, camı farklı malzeme ve disiplinlerle birleştirerek geleneksel sınırları aşmakta ve yeni ifade biçimleri geliştirmektedir. Burada "çok disiplinli" terimi, çeşitli sanat dallarının yanı sıra bilim ve teknolojiden teknik, kavram ve perspektiflerin camla bütünleşmesini ifade ederken; "hibrit estetik deneyimler" bu etkileşimlerden doğan özgün yaratım biçimlerini tanımlamaktadır. Teknolojik yeniliklerin cam sanatına entegre edilmesi de bu dönüşümün önemli bir parçasıdır; 3B baskı, neon ve dijital/sanal teknolojiler gibi yöntemler, sanatçılara daha önce mümkün olmayan karmaşıklık ve hassasiyette eserler yaratma olanağı sunmuştur. Ayrıca cam, mimari mekânlardan büyük ölçekli enstalasyonlara, performans sanatından modaya uzanan farklı alanlarda giderek daha sık etkileşimli bir malzeme olarak kullanılmaktadır. Camın ışık ile kurduğu benzersiz ilişki ve saydamlık gibi özellikleri sayesinde sanatçılar izleyiciyi içine çeken duyusal ortamlar yaratabilmektedir; farklı malzeme ve disiplinlerin camla buluşması, görsel, dokunsal ve düşünsel boyutlarda zengin içerikler üretmekte ve izleyiciyi yalnızca estetik değil aynı zamanda kavramsal düzeyde de çok yönlü bir etkileşime davet etmektedir. Bu disiplinlerarası ve hibrit yaklaşımlar, güncel cam sanatında somut örneklerle karşımıza çıkmaktadır. Dijital teknolojiler alanında, Neri Oxman ve Ginny Ruffner gibi sanatçılar camı ileri üretim teknikleriyle bir araya getirerek yeni estetik biçimler ortaya koymaktadır. Neri Oxman, camı algoritmik tasarım ve 3D baskı teknolojisiyle birleştirerek karmaşık, organik yapılar üretmiş; "Glass I" ve "Glass II" serilerinde dijital çağın estetik potansiyelini ortaya koymuştur. Ginny Ruffner, "Reforestation of the Imagination" adlı projesinde artırılmış gerçeklik kullanarak cam heykelleri sanal görüntülerle bütünleştirmiş, böylece izleyiciyi aktif bir katılımcıya dönüştürmüştür. Camın mimari ve kamusal mekânla bütünleştiği örneklerde ise Dale Chihuly ve Olafur Eliasson öne çıkmaktadır. Chihuly'nin "Chihuly Over Venice" (1996) projesi, camı doğal ışık ve suyla etkileştirerek çevreyle diyalog kuran dinamik bir estetik oluştururken; Eliasson'ın "Your Rainbow Panorama" (2011) eseri, cam paneller aracılığıyla mekân algısını dönüştüren deneyimsel bir yaya platformudur. Camın performans sanatına eklemlendiği örnekler arasında ise Anna Mlasowsky ve Gracia Nash, camı bedenle doğrudan ilişkilendirerek kırılganlık, temas ve dönüşüm temalarını işlemişlerdir Mlasowsky'nin "4 Feet Apart" (2020) adlı performansında cam, fiziksel sınırlar ve toplumsal mesafeler üzerine kavramsal bir araç olurken; Nash'in cam tekstilleri, camın elastikiyetini bedensel temsillerle birleştirerek çok duyulu deneyim alanları yaratmıştır. Camın moda ve giyilebilir sanatla kesişimi, bu disiplinlerarası yapının bir başka boyutunu oluşturmaktadır. Laura Donefer tarafından başlatılan "Glass Fashion Show" (1989), camın geleneksel kullanım biçimlerinin ötesine geçerek moda alanında yaratıcı bir ifade aracı olabileceğini göstermiştir. Uluslararası ölçekte düzenlenen bu defilelerde camdan üretilmiş elbiseler ve aksesuarlar, camın kırılganlığı ile bedenin taşıyıcılığı arasında estetik bir gerilim yaratmaktadır. Bu yönüyle cam modası, performans, tasarım ve zanaatin iç içe geçtiği hibrit bir estetik deneyim sunmaktadır. Son olarak, Nehmat Mongia, Ramon Todo ve Varun Cursetji gibi sanatçılar, camı taş, seramik, metal ve günlük nesnelerle bir araya getirerek çok duyulu, düşünsel derinliği olan eserler üretmektedir. Bu tür malzeme birliktelikleri, camı sadece görsel değil, kavramsal ve deneyimsel bir ortam haline getirerek çağdaş sanatın hibrit yapısını somutlaştırmaktadır. Tüm bu örnekler, çağdaş cam sanatının sadece zanaat temelli üretim biçimlerinden değil; aynı zamanda dijital üretim, mimarlık, performans, moda ve malzeme araştırmaları gibi alanlarla kurduğu çok boyutlu ilişkilerle dönüşmekte olduğunu ortaya koymaktadır. Cam, bu bağlamda disiplinlerarası ve hibrit estetik deneyimlerin merkezinde konumlanan çağdaş bir ifade aracı hâline gelmiştir.

Bu çalışmanın esas sorunsalı, çağdaş cam sanatının farklı disiplinlerle ve malzemelerle etkileşim kurarak nasıl dönüşüme uğradığı; bu dönüşümün çok disiplinli yaklaşımlar ve hibrit estetik deneyimler bağlamında nasıl somutlaştığıdır.

Çalışmanın temel amacı ise, seçilen sanatçı ve eser örnekleri aracılığıyla çağdaş cam sanatının geçirdiği dönüşümü ortaya koymak ve bu dönüşümün temsil ettiği estetik, kavramsal ve teknik eksenleri disiplinlerarası bir perspektifle analiz etmektir.

Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemine dayalı betimleyici bir çözümleme sunmaktadır. Araştırmada, çağdaş cam sanatında çok disiplinli yaklaşımlar ve hibrit estetik deneyimlerin görünürlüğünü artıran sanatçı örnekleri, amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Sanatçılar; camı farklı disiplinler, malzemeler ve teknolojilerle bütünleştirerek özgün estetik ve kavramsal üretimler gerçekleştirmeleri temelinde değerlendirilmiştir.

Literatür taraması kapsamında, çağdaş cam sanatı, disiplinlerarasılık ve dijital sanat alanlarında yayımlanmış akademik kaynaklar incelenmiştir. Sanatçı ve eser analizleri; teknik yenilik, malzeme etkileşimi, disiplinlerarası bütünleşme, izleyici deneyimi ve kavramsal derinlik ölçütlerine göre yapılandırılmıştır. Bu yöntemsel çerçeve, çağdaş cam sanatının güncel dönüşüm eksenlerini sanatçı pratikleri üzerinden çok boyutlu olarak ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Disiplinlerarası Sanat Bağlamında Cam

"Disiplinlerarası sanat", birden fazla sanat dalının ya da bilim ve teknoloji gibi farklı alanların etkileşimli biçimde bir arada kullanıldığı yaratım süreçlerini tanımlamaktadır (Klein, 1990). Bu yaklaşım, sanatçılara yalnızca tek bir disipline özgü estetik ve yöntemlerle sınırlı kalmaksızın; farklı alanların teknik, malzeme ve kavramsal çerçevelerini bütüncül bir biçimde sentezleyerek yeni ifade olanakları geliştirme imkânı sunmaktadır (Repko, 2012). Disiplinlerarası sanat pratiklerinin kökeni Rönesans dönemine kadar uzanmakta; ancak bu etkileşim 20. yüzyılın sonlarından itibaren dijital teknolojilerin sanat üretim süreçlerine entegre edilmesiyle daha da belirgin bir hal almıştır (Kaya & Demir, 2023). Çağdaş cam sanatında bu yaklaşım, camın salt estetik ya da işlevsel bir malzeme olmanın ötesine geçerek, heykel, performans, dijital medya ve mimari gibi farklı disiplinlerle ilişkili çok yönlü bir ifade aracı olarak ele alındığını göstermektedir. Özellikle 1960'larda ortaya çıkan Stüdyo Cam Hareketi'nin bireysel ifade özgürlüğünü vurgulayan yapısı, sanatçıların camı metal, ahşap, tekstil gibi farklı malzemelerle ve dijital üretim teknikleriyle bir araya getirmelerini teşvik etmiş; bu durum camın performans sanatı ve mekânsal enstalasyon gibi alanlarla buluşmasına zemin hazırlamıştır. Camın geçirgenlik, ışıkla etkileşim ve kırılganlık gibi özgül fiziksel nitelikleri, onu farklı sanat formlarıyla bütünleşmeye elverişli hâle getirmektedir. Bu doğrultuda geliştirilen hibrit estetik deneyimler, geleneksel sanat kategorilerinin sınırlarını aşarak izleyicinin görme, dokunma, işitme gibi çoklu duyularını ve bilgi alanlarını eşzamanlı olarak harekete geçiren bütüncül bir algı süreci yaratmaktadır (Bolter & Gromala, 2003). Teknolojik gelişmelerin sağladığı olanaklar, cam sanatında fiziksel ve dijital unsurların iç içe geçtiği yeni ifade biçimlerinin ortaya çıkmasına da zemin hazırlamaktadır. Dijital teknolojilerle desteklenen cam enstalasyonlar, görsel sanatlar ile yeni medya estetiğini birleştirerek mekânsal ve işitsel deneyimleri içeren zengin bir anlatım alanı sunmaktadır. Bu tür çalışmalarda izleyici, yalnızca pasif bir gözlemci konumunda değil; fiziksel ya da dijital yollarla esere doğrudan müdahil olan aktif bir katılımcı haline gelir. Böylece sanat deneyimi daha kişisel, etkileşimli ve çok katmanlı bir yapıya bürünmektedir. Bu duruma örnek olarak da uluslararası cam sanatçısı Ginny Ruffner'ın, medya sanatçısı Grant Kirkpatrick ile birlikte gerçekleştirdiği "Reforestation of the Imagination" (Görsel 1) adlı projesi verilebilir. Bu disiplinlerarası enstalasyonda, ağaç kütüğü formunda cam heykellerin üzerine yerleştirilen QR kodlar sayesinde izleyiciler mobil cihazları aracılığıyla eserlerin üzerinde dijital olarak yaratılmış bitki formlarını görebilmektedir. AR teknolojisiyle izleyicinin ekranında beliriveren bu hayali bitkiler, gerçek dünyada terk edilmiş görünen bir sahneyi renkli, hayal gücüyle şekillendirilmiş bir ekosisteme dönüştürmektedir. Sanatçıya göre bu proje, doğanın yeniden canlanma potansiyeline ve hayal gücünün yok edilemezliğine gönderme yapmaktadır: "Hayal gücü yok edilemez, yalnızca yeniden yaratılır" (Montgomery Museum of Fine Arts, 2023). Böylece fiziksel cam objeler ile dijital görseller aynı deneyim alanında bütünleşmekte; izleyici yalnızca gözlemci olmaktan çıkarılarak eserin aktif bir bileşenine dönüştürülmektedir. Bu örnek, camın bilimsel düşünce ve dijital inovasyonla etkileşim içinde nasıl zenginleşebileceğine dair çarpıcı bir gösterge sunmaktadır.

Görsel 1: Ginny Ruffner ve Grant Kirkpatrick. 2017. *Digitalis artherium* (Çift Sanat Çiçekleri), https://artbridgesfoundation.org/exhibitions/ginny-ruffner-reforestation-of-the-imagination

Işıkla birlikte rengin ön plana çıkarıldığı tekniklerden biri olan neon sanatı ise, cam tüplerin ısıtılarak şekillendirilmesi ve içlerinin asal gazlarla doldurulması sonucu elektrik akımıyla ışık üreten bir sistem üzerine kuruludur. İlk olarak ticari reklamcılığın görsel dili içinde kullanılan neon cam tüpler, zamanla sanatsal bağlamda yeniden değerlendirilmiş ve farklı disiplinlerde güçlü bir ifade aracına dönüşmüştür. Neonun minimal ve modernist anlatım gücü, sanatçılar için yalnızca ışığın estetik etkisini değil, aynı zamanda modern kültürün görsel göstergelerini yeniden yorumlama imkânı sunmuştur (Albayrak Ersoy, 2024). Bu dönüşümün somut bir örneği olarak, Jacob Fishman'ın "Earth Map" (Görsel 2) adlı neon heykeli dikkat çekmektedir. Fishman, ticari tabelalarla özdeşleştirilen neon tüpleri sanatsal bir bağlama taşıyarak, renkli ve eğrisel formlardan oluşan dinamik bir

mekânsal düzenleme yaratmıştır. Asal gazlarla doldurulmuş cam tüplerin elektrik akımıyla ışıklandırılmasıyla elde edilen bu eser, ışık ve malzeme arasındaki etkileşimi deneysel bir dil aracılığıyla yeniden tanımlamaktadır. Hem biçimsel hem de teknik açıdan dikkat çeken heykel, spiral ve kıvrımlı çizgilerle betimlenen bir yapıya sahiptir. Eserin dört ana bölümü, dokulu ve yarı saydam cam boncuklarla birbirinden ayrılmıştır. Bu boncuklar hem yapısal bağlantı elemanları hem de estetik vurgu öğeleri olarak işlev görmektedir. Özellikle farklı renklerdeki bu cam kürecikler, eserin ritmini belirleyen görsel kırılmalar yaratmaktadır (Ségard, 2025). Fishman'ın bu çalışması, geleneksel neon kullanımını aşarak teknik ustalık ile estetik yaratıcılığı bir araya getiren özgün bir disiplinlerarası uygulama olarak değerlendirilebilir.

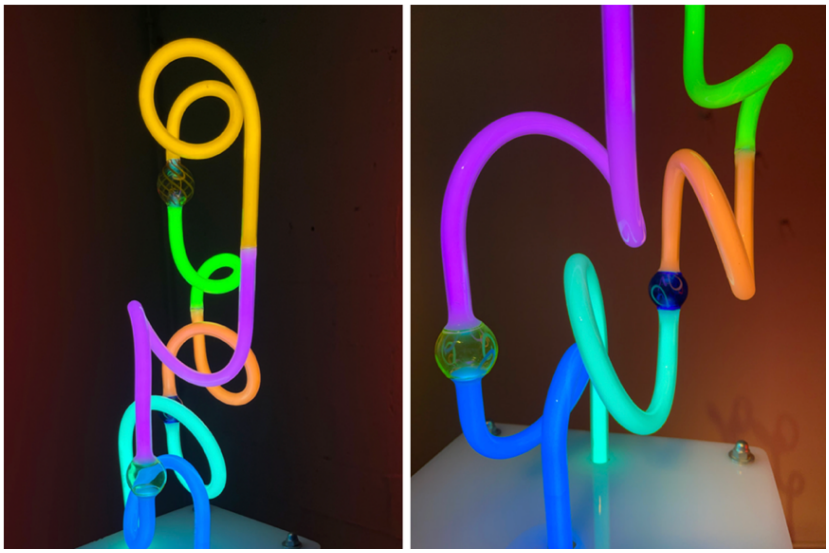

Görsel 2: Jacob Fishman. 2014. *Earth Map.*
https://static1.squarespace.com/static/5dfbfc83a16ab5503da19f75/t/66171a4922ee3a2507085196/1712790108539/Local+Neon+Checklist.pdf

Çağdaş cam sanatı, günümüzde teknolojik ilerlemeler ve bilimsel gelişmelerden önemli ölçüde beslenmektedir. Özellikle teknolojinin entegrasyonu, cam sanatında geleneksel üretim yöntemlerinin sınırlarını aşarak dijital ve endüstriyel üretim tekniklerinin benimsenmesine olanak tanımıştır. Birçok sanatçı, gelişmiş teknolojik yöntemlerle camı şekillendirerek ya da bilimsel kavramları cam aracılığıyla görselleştirerek bilim ile sanat arasında disiplinlerarası bir köprü kurmaktadır. Özellikle üç boyutlu baskı (3D printing) gibi dijital teknolojiler, cam sanatçılarının daha önce el işçiliğiyle ulaşamayacakları ölçüde karmaşık, hassas ve deneysel formlar üretmelerine imkân tanımaktadır. Bu teknolojik araçlar, geleneksel cam işleme yöntemlerinin sınırlarını aşarak sanatçılara dijital tasarım süreçlerini fiziksel cam nesnelerle bütünleştirme fırsatı sunmaktadır (Bedel Özek, 2024). Bu bağlamda öne çıkan isimlerden biri de tasarımcı ve araştırmacı Neri Oxman'dır. Oxman, MIT Medya Laboratuvarı bünyesinde gerçekleştirdiği çalışmalarında, cam malzemeye yönelik üç boyutlu baskı (additif imalat) teknolojilerini geliştirmiştir. G3DP (Glass 3D Printing) olarak adlandırılan bu proje, geleneksel cam üfleme ve döküm tekniklerini dijital üretim süreçleriyle birleştirmiştir. Böylece optik olarak şeffaf cam nesnelerin katmanlı üretimi mümkün kılınmış ve camın fiziksel ile estetik sınırları zorlanarak; bilgisayar destekli, algoritma tabanlı ve parametrik olarak tasarlanmış yenilikçi biçimlerinin ortaya çıkması sağlanmıştır (Klein vd., 2015). Oxman'ın geliştirdiği teknoloji sayesinde cam, bilgisayar kontrollü dijital süreçlerle şekillendirilen bir malzeme haline dönüşmüş; tasarım dili ve form çeşitliliği radikal biçimde genişlemiştir. Oxman'ın 2015 yılında tanıttığı "Glass I" (Görsel 3) ve 2016 yılında geliştirdiği "Glass II" (Görsel 4) serileri, söz konusu teknolojik dönüşümün estetik yansımalarını gözler önüne sermektedir. Bu eserler, parametrik olarak tasarlanmış karmaşık iç yapılara sahip cam paneller ve vazolardan oluşmaktadır. Camın organik akışkanlığı ile algoritmik hassasiyetin bir arada sunulduğu bu çalışmalar, geleneksel cam sanatını dijital çağın olanaklarıyla yeniden tanımlayan hibrit estetik nesneler olarak değerlendirilmektedir.

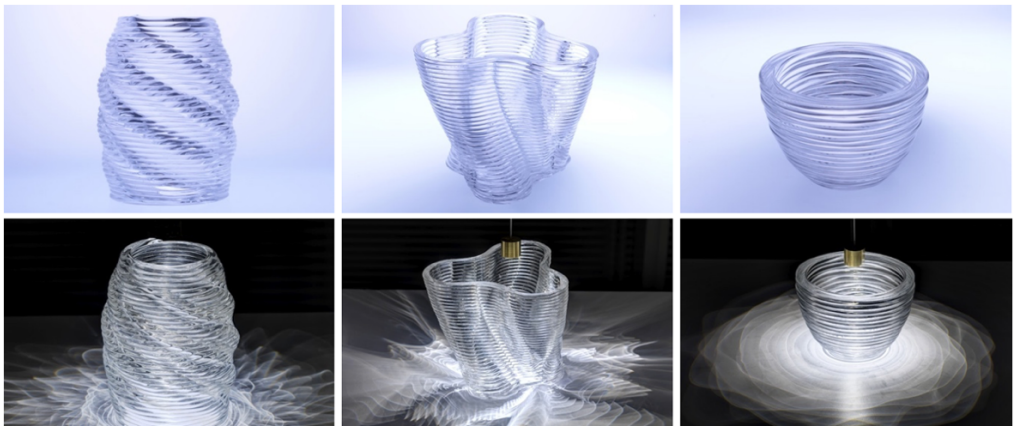

Görsel 3: Neri Oxman. 2015. *Glass I.* https://oxman.com/projects/glass-i

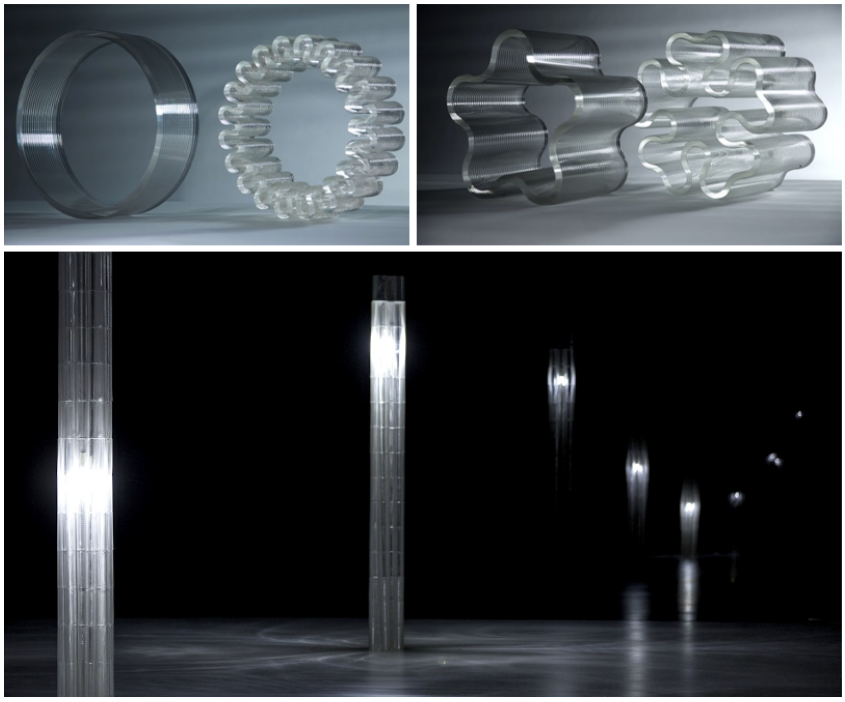

Görsel 4: Neri Oxman. 2016. *Glass II*. https://oxman.com/projects/glass-ii

Bu bağlamda günümüzde teknolojik araçların cam sanatındaki yaratım süreçlerine dâhil edilmesi, disiplinlerarası yaklaşımın önemli bir parçasıdır. LED ışık sistemleri, video projeksiyonları, üç boyutlu modelleme gibi araçlarla zenginleştirilen bu eserler, camın estetik potansiyelini klasik biçimlerin ötesine taşıyarak çağdaş sanatın dinamik yapısıyla bütünleşmesini sağlamaktadır (Paul, 2015).

Camın farklı disiplinlerle etkileşimine dair bir diğer boyut, mimari ve kamusal alanlarda ortaya çıkmaktadır. Cam, tarihi boyunca mimaride vitray pencereler veya kubbeler gibi öğelerle yapılara entegre olmuşsa da çağdaş sanatta artık doğrudan mekânın bir parçası ve büyük ölçekli yerleştirmelerin ana malzemesi olarak kullanılmaktadır. Bu yaklaşım, camın ışığı kırma, yansıtma ve filtreleme gibi optik özelliklerinden yararlanarak izleyiciyi çevreleyen deneyimsel mekânlar oluşturmaya imkân tanımaktadır. Cam sanatçıları, bu potansiyeli hem mimari hem de doğal çevreyle etkileşim kuran büyük ölçekli yerleştirmelerde değerlendirmektedir. Örneğin Amerikalı sanatçı Dale Chihuly, camı mimari ve doğal çevreyle bütünleştiren devasa enstalasyonlarıyla tanınmaktadır. 1996 yılında Venedik'te gerçekleştirdiği "Chihuly Over Venice" projesinde (Görsel 5), kentin tarihi yapıları ve kanalları üzerine yerleştirdiği rengârenk cam avizelerle, günışığı ve suyla etkileşim içinde sürekli değişen estetik formlar yaratmıştır. Bu çalışma, camın çevresel unsurlarla kurduğu ilişkiyi gözler önüne seren çarpıcı bir örnektir. Chihuly'nin eserleri doğadan ilham almakta; camın akışkan formları ile doğanın organik öğelerini harmanlayarak hibrit bir estetik ortaya koymaktadır. Eleştirmen Stephanie Stebich'in de belirttiği üzere Chihuly, cam üfleme sanatını zanaat düzeyinden alıp güzel sanatlar düzlemine taşıyan öncü bir sanatçıdır (Baskind, 2022). Onun mimari mekanlarla güçlü ilişki kuran yerleştirmeleri, gündelik mekânları bile büyüleyici ve kapsayıcı bir estetik deneyim ortamına dönüştürmektedir.

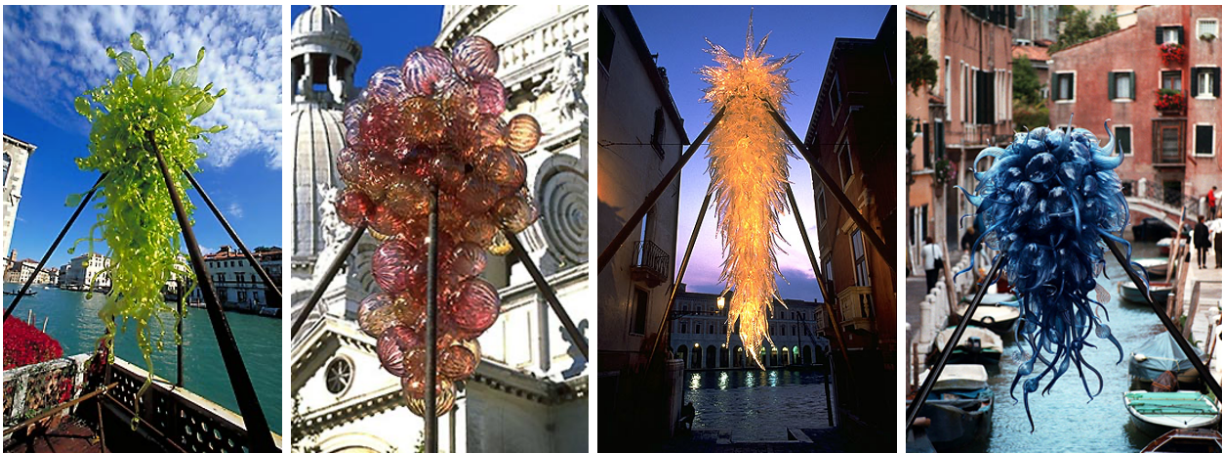

Görsel 5: Chihuly. 1996. *Chihuly Over Venice.* https://betweenoldcontemporaryart.wordpress.com/2014/06/16/chihuly-over-venice/

Benzer biçimde Danimarkalı-İzlandalı sanatçı Olafur Eliasson da camı mimari ve kamusal mekânda kullanan disiplinlerarası sanatçılar arasında öne çıkmaktadır. 2011 yılında Danimarka'daki ARoS Aarhus Sanat Müzesi'nin çatısına yerleştirdiği "Your Rainbow Panorama" (Görsel 6) adlı eseri, camın mekânsal deneyim potansiyelini gözler önüne seren etkileyici bir projedir. Işık spektrumunun tüm renkleriyle renklendirilmiş dairesel bir cam yaya yolu olarak tasarlanan bu enstalasyon, ziyaretçilere şehir manzarasını her adımda farklı renk filtreleriyle deneyimleme imkânı tanımaktadır. Böylece eser, hem mimari bir müdahale hem de ışık ve renk aracılığıyla oluşturulmuş büyük ölçekli bir heykel niteliği taşımaktadır. Eliasson, camın optik özelliklerini mekânsal deneyimin temel bileşeni olarak konumlandırmakta; bu yaklaşım izleyicinin mekân algısını dönüştüren kapsayıcı deneyimler sunmaktadır (Public Delivery, 2025).

Görsel 6: Olafur Eliasson. 2011.*Your Rainbow Panorama.* https://blog.quintinlake.com/2011/10/29/photos-your-rainbow-panorama-by-olafur-eliasson/

Chihuly ve Eliasson'un projeleri, camın yalnızca sergi nesnesi olarak değil, aynı zamanda kentsel mekânın bir unsuru ve etkileşimli bir ortam olarak işlev gördüğünü göstermektedir. Camın mekân, ışık ve izleyiciyle kurduğu ilişki bu örneklerde hibrit ve kapsayıcı estetik deneyimlerin oluşmasını mümkün kılmaktadır. Böylece cam sanatı; mimari, doğa ve heykel arasındaki sınırları eriterek disiplinlerarası etkileşimlerin somutlaştığı bir zemine dönüşmektedir.

Mekânsal bağlam dışında Performans sanatı da camın disiplinlerarası kullanıldığı bir diğer alandır. Cam, performans bağlamında sadece sabit bir nesne değil, performatif ve anlatımsal bir öğe olarak da değerlendirilmektedir. Bu alandaki öncü isimlerden Anna Mlasowsky, cam odaklı performans sanatına adanmış bir galeri kurarak camın performatif potansiyelini araştırmıştır. Mlasowsky'nin, Lilia Ossiek ve Alba Maria Thomas Alvarez ile birlikte gerçekleştirdiği "4 Feet Apart" (Görsel 7) adlı kısa film/performans projesinde; dansçılar cam çubuklar aracılığıyla fiziksel olarak birbirlerinden ayrılmış, performansın ilerleyen anlarında bu cam çubuklar kırılarak bedenlerin temas etmesi sağlanmıştır. Eser, camın kırılganlığı üzerinden insanlar arası bağ kurma ve dönüşüm temalarını işlemekte; sanatçının "Bazen bizi bir arada tutan şeyleri bulmak için, önce onları

kırmamız gerekir." şeklindeki ifadesi performansın kavramsal çerçevesini özetlemektedir (Sanderson, 2020). Bu çarpıcı metafor, toplumsal bağlamda engellerin aşılması için kırılganlıkla yüzleşmenin gerekliliğine işaret ederken cam malzemesinin fiziksel kırılganlığını da poetik bir dile dönüştürmektedir.

Görsel 7: Anna Mlasowsky. 2020. *4 Feet Apart (video still).* https://urbanglass.org/glass/detail/in-conversation-glass-based-performance-artist-and-innovator-anna-mlasowsky?utm_source=chatgpt.com

Performans alanında bir diğer özgün yaklaşım, sanatçı Gracia Nash tarafından geliştirilmiştir. Sanatçı, camı heykel, enstalasyon, video ve fotoğraf gibi araçlarla birleştirerek bedene dair temsilleri sorgulayan işler üretmektedir. "Push" (Görsel 8) adlı çalışmasında ise eritilmiş cam ve silikon kullanarak insan derisini çağrıştıran esnek "cam tekstiller" oluşturmuş ve bu formları performans sırasında doğrudan insan bedeniyle etkileşime sokarak dokunsal ve duyusal bir ilişki yaratmıştır (Nash, t.y.).

Görsel 8: Gracia Nash. 2018. *Push.* https://www.gracianash.com/#/push/

Mlasowsky ve Nash'in bu performatif çalışmaları, camın beden ve hareket ile kurduğu etkileşim sayesinde izleyiciye yalnızca görmekle kalmayıp fiziksel olarak da deneyimleyebilecekleri çok boyutlu sanatsal ortamlar sunmaktadır. Bu sayede cam, performans sanatı ile birleşerek disiplinlerarası ve izleyici odaklı bir anlatım aracı haline gelmiştir.

Cam sanatının moda ve giyilebilir sanat alanıyla kesişimi de disiplinlerarası yaklaşımların dikkat çekici bir örneğidir. Geleneksel olarak cam, mimari veya dekoratif bağlamda düşünülse de günümüz sanatçıları camı moda dünyasında yenilikçi bir ifade unsuru olarak değerlendirmektedir. Bu alandaki en çarpıcı girişimlerden biri Kanadalı sanatçı Laura Donefer'in başlattığı "Glass Fashion Show" (Görsel 9) etkinliğidir. İlk kez 1989'da gerçekleştirilen bu performatif defile, camın yalnızca geleneksel kullanım biçimlerinin ötesine geçerek, aynı zamanda giyilebilir sanat nesneleri olarak da değerlendirilebileceğini ortaya koymuştur. Dünyanın farklı coğrafyalarından cam sanatçılarının katılımıyla uluslararası ölçekte gerçekleştirilen bu etkinlik, Haziran 2016'da ABD'nin New York eyaletine bağlı Corning kentinde düzenlenen 45. Yıllık Cam Sanatı Topluluğu (Glass Art

Society) Konferansı kapsamında sahne almış ve sanatçıların camdan ya da camı temel tasarım unsuru olarak kullandıkları kıyafetleri podyumda sergiledikleri bir platforma dönüşmüştür (Corning Incorporated, t.y.).

Görsel 9: New York/ Corning "Glass Fashion Show". 2016.
https://www.corning.com/worldwide/en/innovation/the-glass-age/inspiration/if-the-glass-fits.html

Cam Defilesi, bu bağlamda kırılganlık ve cesaret, estetik ve zanaatkârlık gibi ikilikleri bir araya getirerek cam sanatı ile moda arasında disiplinlerarası bir köprü kurmuştur. Her ne kadar Donefer, cam modasını performatif bir düzleme taşıyarak bu alanda öncülük etmiş olsa da, camın moda ile ilişkisi yalnızca günümüz çağdaş sanatıyla sınırlı değildir; tarihsel olarak da bu malzeme, süsleme ve sembolik ifade aracı olarak çeşitli kültürel bağlamlarda rol üstlenmiştir. M.Ö. ikinci binyılda Antik Mısır'da kullanılan cam boncuklar, hem günlük yaşamda estetik amaçlarla hem de cenaze törenlerinde taşıdıkları sembolik anlamlarla dikkat çeker. 1920'li yıllarda ise kadın kıyafetlerinde dekoratif bir öğe olarak kullanılan cam, günümüzde dijital teknolojilerle bütünleşen örneklerde de karşımıza çıkmaktadır. Örneğin, Google Glass gibi teknolojik ürünlerde cam, moda ile teknoloji arasındaki etkileşimin güncel bir ifadesi haline gelmiştir. Camın moda endüstrisine dahil edilmesinin ardında, kırılgan bir malzemenin giyilebilir bir forma dönüştürülmesinin yarattığı yaratıcı ifade potansiyeli yatmaktadır. Bu yönüyle, camın moda nesnesi olarak kullanımı, hem teknik hem de sanatsal açıdan sınırları zorlayan yenilikçi bir yaklaşım sunmaktadır. "Cam Modasının Divası" olarak anılan Laura Donefer, her bir defilenin kapsamlı ve uzun soluklu bir planlama süreciyle organize edilmesini sağlayarak, sanatçılara yaratıcı süreçlerini özgürce gerçekleştirmeleri için gerekli zamanı ve desteği sunmaktadır. Dolayısıyla Cam Defilesi, yalnızca bir performans değil, aynı zamanda çağdaş cam sanatının moda ile ilişkisini keşfetmeye yönelik disiplinlerarası bir araştırma ve üretim alanı olarak değerlendirilmektedir (Corning Incorporated, t.y.).

Giyilebilir cam sanatına yönelik dikkat çekici bir diğer örnek (Görsel 10), 2018 yılında İtalya'nın Murano kentinde gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlikte, Venedik kanallarında hareket eden 12 gondol üzerinde 33 cam kostüm sergilenmiş, bu etkileyici görsel sunum sayesinde camın hem kültürel hem de estetik yönleri vurgulanmıştır. Cam nesnelerin hareketli platformlarda sergilenmesi, malzemenin dinamik doğasını ve seyirlik değerini pekiştiren özgün bir yaklaşım olarak öne çıkmıştır (Talking Out Your Glass, t.y.).

Görsel 10: Murano "Glass Fashion Show". 2018. https://urbanglass.org/glass/detail/conversation-a-conversation-with-laura-donefer-on-the-historic-murano-glass-art-society-fashion-show

Bu kapsamda, en güncel bir diğer örnek de 27 Ağustos 2022 tarihinde Uluslararası Cam Festivali (International Festival of Glass – IFOG) kapsamında gerçekleştirilen "Hot Hanbok / Cool Glass" (Görsel 11) başlıklı defiledir. Kore kültürüne özgü geleneksel Hanbok giysilerinden esinlenen bu gösteride, yedi farklı ülkeden 35 cam sanatçısı tarafından üretilen 30 estetik ve teknik açıdan dikkat çekici giyilebilir cam tasarımı sunulmuştur. Özellikle Güney Koreli sanatçı Eunsuh Choi'nin açık alevde şekillendirdiği ve geleneksel Kral ile Kraliçe kostümlerine gönderme yapan cam taçlarla bezeli tasarımları, tarihsel temsiliyet ile teknik ustalığı bir araya getiren örnekler arasında yer almıştır (Contemporary Glass Society, t.y.).

Görsel 11: Eunsuh Choi. 2022. *Geleneksel Kral ve Kraliçe Kostümleri.* https://ifg.org.uk/gallery/

Söz konusu defilede, estetik boyutun yanı sıra sürdürülebilirlik teması da ön plana çıkmıştır. Koreli moda tasarımcısı Danha'nın çevre dostu üretim anlayışından ilham alan pek çok sanatçı, geri dönüşüm, yeniden kullanım ve atık cam malzemelerin değerlendirilmesi gibi sürdürülebilir yöntemlerle eserlerini üretmiştir. Sanatçı Helen Pailing ise borosilikat cam kalıntıları ile eski pencere panjurlarını birleştirerek başlık ve omuz parçaları üretmiştir (Görsel 12). Bu yaklaşım, çağdaş cam sanatının yalnızca estetik değil, aynı zamanda etik ve çevresel sorumluluklarla da iç içe geliştiğini gözler önüne sermektedir (Contemporary Glass Society, t.y.).

Görsel 12: Helen Pailing. 2014. https://ifg.org.uk/gallery/

Camın moda sahnesine dahil edilmesinin ardında, kırılgan ve sert bir malzemeyi beden üzerinde taşınabilir kılmanın getirdiği yaratıcılık arzusu bulunmaktadır. Bu bağlamda camın moda nesnesi olarak kullanımı hem teknik hem sanatsal açıdan sınırları zorlayan, alışılmadık ikilikleri (kırılganlık/cesaret, estetik/zanaatkârlık gibi) bir araya getiren yenilikçi bir yaklaşımdır**.** Cam defileleri ve giyilebilir cam eserler, izleyicilere performans, tasarım ve zanaatın iç içe geçtiği özgün hibrit estetik deneyimler yaşatmaktadır.

Yukarıdaki örnekler, camın disiplinlerarası bağlamda ne denli esnek ve zengin bir ifade aracı haline geldiğini göstermektedir. Bilim ve teknoloji alanlarından mimarlık, performans ve modaya kadar pek çok farklı disiplinle etkileşime giren cam sanatı, geleneksel sanat kategorilerinin ötesine geçerek kendi çok yönlü anlatı dünyasını kurmuştur. Cam; mekanla, bedenle, dijital medyayla ve diğer sanat formlarıyla bütünleşerek hem kavramsal hem duyusal açıdan katmanlı eserler ortaya çıkarmaktadır. Bu yönelim, izleyiciyi sadece eserle temas eden konumdan çıkarıp onun bir parçası haline getiren, sınırları belirsizleşmiş hibrit sanat deneyimleri üretilmesini mümkün kılmaktadır.

Camın Hibrit Estetik Bağlamında Farklı Malzemelerle Kullanımı

Çağdaş cam sanatı, farklı malzeme, teknik ve kavramların kesişiminden doğan hibrit estetik deneyimlerin merkezi haline gelmiştir. Cam sanatında son yıllarda gözlenen önemli eğilimlerden biri, camın farklı malzemelerle birlikte kullanılması yoluyla hibrit estetik yaklaşımların geliştirilmesidir. Bu tür eserler, geleneksel sanat kategorilerinin ötesine geçerek izleyicinin birden çok duyusunu aynı anda harekete geçiren çok katmanlı algılar üretmektedir. Camın kırılganlığı, saydamlığı ve ışıkla kurduğu etkileşim gibi karakteristikleri, diğer malzemelerle birleştiğinde yeni anlam katmanları yaratmaktadır. Bu bağlamda cam; metal, ahşap, seramik, tekstil gibi malzemelerle bir araya getirildiğinde eserlerde yalnızca görsel ve dokunsal bir zenginlik sağlamakla kalmaz, aynı zamanda malzemelerin sembolik anlamları ve fiziksel özellikleri üzerinden çok katmanlı kavramsal anlatılar oluşturulmasına da olanak tanır. Örneğin, camın kırılgan yapısının metalin dayanıklılığıyla bir arada kullanılması, geçicilik ve kalıcılık gibi karşıt temaların aynı eserde vurgulanmasını mümkün kılmaktadır. Benzer şekilde, ahşabın doğal sıcaklığı ile camın soğuk ve şeffaf yapısı arasındaki kontrast, izleyicide farklı duygusal tepkiler uyandırmaktadır.

Camın diğer malzemelerle etkileşimine dair başarılı örneklerden birisi de, Hindistanlı sanatçı Nehmat Mongia'nın işleridir. Mongia, farklı tekniklerle ürettiği cam parçalarını seramik, ahşap, metal, emaye gibi malzemelerle harmanlayarak çok disiplinli portre niteliğinde eserler ortaya koymaktadır. Sanatçı yalnızca geleneksel malzemelerle değil, üretim sürecinden arta kalan kırık seramik parçaları, başarısız cam denemeleri, eğrilmiş çiviler, boncuklar ve sırlanmış atıklar gibi artık malzemeleri de bilinçli bir estetik yaklaşımla

kompozisyonlarına dahil etmektedir. Bu parçaları bir tür kişisel arşiv olarak gören Mongia, her bir malzemenin özgün dokusunu ve formunu koruyarak yeni karakterler, figüratif anlatılar oluşturmaktadır. Örneğin "Bird Watcher's Party" (Görsel 13) adlı çalışması, birbirinden farklı malzemelerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş fantastik bir portreler dizisidir (Michael, 2023). Burada cam hem görsel bir bağlayıcı unsur, hem de ışık geçirgenliği sayesinde kompozisyona derinlik katan bir elemandır. Farklı teknik ve kültürel referansların iç içe geçtiği bu eser, camın diğer malzemelerle birleştiğinde kazanabileceği anlatı gücüne güzel bir örnek sunmaktadır. Mongia bu yaklaşımıyla, camın atıksal ve rastlantısal unsurlarla bile estetik bir bütünlük içinde kullanılabileceğini, böylece sanat yapıtının hem malzeme çeşitliliği hem de kavramsal derinlik kazanabileceğini göstermektedir.

Görsel 13: Nehmat Mongia. 2023. *Bird Watcher's Party*. https://artspeaksindia.com/wp-content/uploads/2024/08/Glass-menagrie-catalouge_27.1.23-.pdf

Benzer şekilde, Hint kökenli bir başka sanatçı Varun Cursetji, camı pirinç, ahşap, bakır gibi farklı malzemelerle bir araya getirerek gündelik nesneler ile sosyo-kültürel anlatılar arasında köprü kurmaktadır. Sanatçının "Frozen in Time" ve "Desire Object" (Görsel 14) gibi eserlerinde camın durağanlığı ve saydamlığı, ahşap ve metalin dokulu ve opak yüzeyleriyle yan yana gelmektedir. Bu karşıt özelliklerin birlikteliği, eserlerde zamansal bir donma hissi yaratırken gündelik objelerin ardındaki tarihsel ve kültürel arka planları da sorgular niteliktedir. Cursetji'nin çalışmaları, camın görsel hafifliğini diğer malzemelerin ağırlığıyla dengelerken, izleyiciyi hem fiziksel hem kavramsal anlamda çok katmanlı bir deneyime davet etmektedir (Michael, 2023). Böylece cam ve diğer malzemeler arasındaki diyalog, eserde birbiriyle çatışan ama aynı zamanda birbirini tamamlayan temaların ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Görsel 14: Varun Cursetji. 2018. *Frozen in time* (sol) ve *Desire Object* (sağ). https://artspeaksindia.com/wp-content/uploads/2024/08/Glass-menagrie-catalouge_27.1.23-.pdf

Camın diğer malzemelerle bir araya getirilmesi, çağdaş cam sanatında hibrit estetik deneyimlerin temel yapıtaşlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, Japon sanatçı Ramon Todo'nun eserleri dikkat çekici bir örnek sunmaktadır. Todo, camın pürüzsüz ve şeffaf yüzeyini taş ya da kitap gibi opak ve dokulu malzemelerle birleştirerek özgün kompozisyonlar üretmektedir. Örneğin, "Bois de Boulogne, Paris" (Görsel 15) adlı

çalışmasında, taş kütleler arasına yerleştirilen şeffaf cam katmanları, hem görsel bir gerilim yaratmakta hem de zaman, bellek ve katmanlaşma gibi kavramları somutlaştırmaktadır. Sert ve ağır bir malzeme olan taşın içinde adeta donmuş gibi görünen cam katmanlar, geçmiş ile şimdi, doğa ile insan yapımı arasındaki ilişkilere dair metaforik bir anlatım sunmaktadır. Bu tür materyal karşıtlıkları, izleyicinin malzemelere dair yerleşik algılarını sorgulamasına yol açmakta ve malzemenin sadece fiziksel değil, aynı zamanda sembolik olarak da yeniden yorumlanmasına olanak tanımaktadır (Art Front Gallery, t.y.).

Görsel 15: Ramon Todo. 2007. *Bois de Boulogne, Paris*. https://artfrontgallery.com/en/artists/Todo.html

Bu bağlamda, çağdaş cam sanatında camın farklı malzemelerle birlikte kullanımı, yalnızca biçimsel çeşitlilik sağlamakla kalmaz, aynı zamanda disiplinlerarası bir düşünce biçimi ve eleştirel estetik pratik olarak değerlendirilmektedir. Bu hibrit uygulamalar sayesinde cam, ışık geçirgenliği, kırılganlık, yansıtıcılık gibi kendine özgü niteliklerinin ötesine geçerek anlam, anlatı ve deneyim üreten çok katmanlı bir araca dönüşmektedir. Malzeme birliktelikleriyle yaratılan eserler, izleyiciyi yalnızca estetik düzlemde değil, düşünsel ve duyusal düzlemlerde de çok yönlü bir etkileşime davet etmektedir. Camın diğer unsurlarla kurduğu bu yenilikçi diyalog hem malzemenin geleneksel sınırlarını aşmasına hem de sanatçının ifade paletini genişletmesine olanak tanımaktadır.

Sonuç

Bu çalışma, çağdaş cam sanatının çok disiplinli yaklaşımlar ve hibrit estetik deneyimler çerçevesinde nasıl dönüştüğünü, öncü sanatçı pratikleri üzerinden analiz ederek ortaya koymuştur. Elde edilen bulgular, camın günümüzde yalnızca estetik bir malzeme değil, aynı zamanda farklı disiplinlerle etkileşim hâlinde dönüşen, katılımcı ve kavramsal yoğunluğu yüksek bir ifade aracı hâline geldiğini göstermektedir. İncelenen sanatçılar, camı dijital teknolojilerle, mimari mekânla, bedensel performansla, modayla, kültürel bellek ve farklı malzemelerle ilişkilendirerek malzemenin anlam katmanlarını derinleştirmiştir. Neri Oxman, Ginny Ruffner, Jacob Fishman gibi sanatçılar camın fiziksel niteliklerini dijital olanaklarla birleştirerek estetik açıdan zengin ve kavramsal derinliği olan eserler üretmişlerdir. Benzer şekilde Dale Chihuly ve Olafur Eliasson, camı mimari ve kamusal alanda kullanarak izleyicinin mekânla kurduğu ilişkiyi dönüştüren işler ortaya koymuş; Anna Mlasowsky ve Gracia Nash, camı beden ve performans ile bütünleştirerek duyusal algıyı genişletmiş; Laura Donefer ve diğerleri camı moda ve giyilebilir sanatla buluşturarak malzemenin toplumsal ve kültürel bağlamını sorgulamışlardır. Nehmat Mongia, Varun Cursetji ve Ramon Todo gibi sanatçılar ise camı farklı malzemelerle birlikte kullanarak izleyiciye hem görsel hem düşünsel anlamda çok katmanlı deneyimler sunmuşlardır. Bu tür eserler, geleneksel sanat kategorilerinin ötesine geçerek izleyicinin birden çok duyusunu aynı anda harekete geçiren zengin bir algı dünyası yaratmaktadır. Bu bağlamda çağdaş cam sanatı, farklı malzeme, teknik ve kavramsal yaklaşımların kesişiminde şekillenen hibrit estetik deneyimlerin odak noktası hâline gelmiştir.

Özellikle son yıllarda camın üretim ve sergileme biçimlerinde ortaya çıkan bazı eğilimler, gelecekte bu dönüşümün hangi yönlerde derinleşeceğine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Bu eğilimlerin başında, çevresel kaygıların giderek daha fazla önem kazandığı günümüzde, sürdürülebilirlik odaklı üretim modellerinin sanatsal pratiklere entegre edilmesi gelmektedir. Atık camların sanatsal malzeme olarak yeniden değerlendirilmesi, düşük enerji tüketimli üretim yöntemlerinin benimsenmesi ve çevre dostu bileşenlerin tercih edilmesi gibi uygulamalar, cam sanatını yalnızca estetik değil, aynı zamanda etik bir ifade alanı olarak konumlandırmaktadır. Bu çerçevede,

camın biçimsel özelliklerinden ziyade üretim sürecindeki sorumlulukları da görünür kılan bir yaklaşım gelişmektedir. İkinci olarak, biyomalzeme temelli araştırmaların ve doğayla kurulan estetik-etik ilişkilerin cam sanatı pratiğine dahil olması dikkat çekicidir. Biyo-cam, mikrobiyal cam gibi yenilikçi üretimler, yalnızca malzeme bilgisini değil; aynı zamanda biyoloji, ekoloji ve tasarım alanlarını da sanatsal sürece dâhil ederek camın anlam repertuarını genişletmektedir. Bu tür üretimler, doğayla kurulan karşılıklı ilişkiyi estetik bir ifade biçimine dönüştürmekte ve cam sanatını yeni bir kavramsal boyuta taşırken; aynı zamanda, gelecekte de cam sanatının disiplinlerarası ve bilimsel yönünü daha da derinleştirecektir. Üçüncü eğilim ise dijital teknolojilerin tasarım süreçlerine entegrasyonu ile ilgilidir. 3B modelleme, yapay zekâ destekli tasarım sistemleri ve generatif algoritmalar aracılığıyla geliştirilen formlar, geleneksel cam işçiliğiyle dijital kod arasında yeni bir estetik ilişki kurmaktadır. Bu teknolojiler yalnızca üretim süreçlerini dönüştürmekle kalmamakta; aynı zamanda artırılmış ve sanal gerçeklik uygulamalarıyla izleyici deneyimini de çok katmanlı hâle getirmektedir. Camın fiziksel ortamdan dijital platformlara taşınması, metaverse gibi sanal evrenlerde etkileşimli biçimlerde yeniden var olması, deneyimin zaman-mekân sınırlarını aşmasına olanak tanımaktadır.

Sonuç olarak, çağdaş cam sanatı yalnızca bir görsel sanat disiplini olarak değil; tasarım, mühendislik, biyoloji, dijital medya ve çevre bilimleri gibi farklı alanlarla kesişen çok disiplinli bir bilgi üretim alanı olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, cam sanatının geleceği; estetik arayışların ötesinde, teknolojik inovasyon, etik sorumluluk ve çevresel duyarlılık çerçevesinde şekillenen eleştirel ve sürdürülebilir bir düşünce pratiği olarak yeniden tanımlanmaktadır. Bu yeni yaklaşım, camı yalnızca sergilenen bir nesne değil, aynı zamanda değişen dünyaya yanıt veren, toplumsal, çevresel ve teknolojik dönüşümleri yansıtan dinamik bir sanat formu olarak ele almayı gerekli kılmaktadır.

Kaynaklar

Albayrak Ersoy, H. (2024). *Yaygın kullanılan soy gazların cam sanatında kullanım olanaklarının araştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Anadolu Üniversitesi.

Art Front Gallery. (t.y.). *TODO.* https://artfrontgallery.com/en/artists/Todo.html

Baskind, S. (2022, Kasım 23). The unrivaled legacy of Dale Chihuly. *Smithsonian Magazine.* https://www.smithsonianmag.com/smithsonian-institution/unrivaled-legacy-dale-chihuly-180981068/

Bedel Özek, S. (2024). Üç boyutlu yazıcıların cam ürün tasarımında kullanılabilirliğin incelenmesi. *IDA: International Design and Art Journal,* 6(1),157-170.

Bolter, J. D., & Gromala, D. (2003). *Windows and mirrors: Interaction design, digital art, and the myth of transparency*. MIT Press.

Contemporary Glass Society. (t.y.). *IFoGS Korean fashion show features wearable glass.* https://cgs.org.uk/news/ifogs-korean-fashion-show-features-wearable-glass/

Corning Incorporated. (t.y.). *If the glass fits: Weaving glass into the fashion scene.* https://www.corning.com/worldwide/en/innovation/the-glass-age/inspiration/if-the-glass-fits.html

Kaya, E., & Demir, İ. H. (2023). Teknoloji sanat sanatçı süreç ve ürün ilişkisi. Şengünalp & H. Daşkesen (Eds.), *Disiplinlerarası sanat pratikleri* (ss. 199–212). Detay Yayıncılık.

Klein, J. T. (1990). *Interdisciplinarity: History, theory, and practice.* Wayne State University Press.

Klein, J., Stern, M., Franchin, G., Kayser, M., Inamura, C., Dave, S., Weaver, J. C., Houk, P., Colombo, P., Yang, M., & Oxman, N. (2015). Additive manufacturing of optically transparent glass. *3D Printing and Additive Manufacturing*, 2(3), 92-105. https://www.liebertpub.com/doi/10.1089/3dp.2015.0021

Michael, K. (2023, Ocak 28). The glass menagerie: Contemporary practices in glass. *Artspeaks India.* https://artspeaksindia.com/the-glass-menagerie-contemporary-practices-in-glass/

Montgomery Museum of Fine Arts. (2023, Mart 3). *Ginny Ruffner: Reforestation of the Imagination transforms the Montgomery Museum of Fine Arts into a post-apocalyptic haven of hope.* https://mmfa.org/wp-content/uploads/2023/03/20230303_Press-Release_Reforestation-of-the-Imagination.pdf

Nash, G. (t.y.). *Artist statement*. Gracia Nash. https://www.gracianash.com/artist-statement

Paul, C. (2015). *Digital Art (3. baskı)*. Thames & Hudson

Public Delivery. (2025, Nisan 16). Your Rainbow Panorama: Immersing in Olafur Eliasson's realm. https://publicdelivery.org/olafur-eliasson-rainbow/

Repko, A. F. (2012). *Interdisciplinary research: Process and theory*. Sage Publications.

Sanderson, G. (2020, Temmuz 23). CONVERSATION: Glass-based performance artist and innovator Anna Mlasowsky on starting a new gallery for emerging artists. *UrbanGlass.* https://urbanglass.org/glass/detail/in-conversation-glass-based-performance-artist-and-innovator-anna-mlasowsky

Ségard, M. (2025, Mart 4). Local Neon 2025. *New Art Examiner*. https://www.thenewartexaminer.org/2025/03/04/local-neon-2025/

Talking Out Your Glass. (t.y.). *Laura Donefer*. https://talkingoutyourglass.com/laura-donefer/

Görsel Kaynakları

Görsel 1: Ruffner, G.& Kirkpatrick, G. (2017). *Digitalis artherium* (Çift Sanat Çiçekleri). Erişim Tarihi: 12.03.2025. https://artbridgesfoundation.org/exhibitions/ginny-ruffner-reforestation-of-the-imagination

Görsel 2: Fishman, J. (2014). *Earth Map.* Erişim Tarihi: 10.03.2025. https://static1.squarespace.com/static/5dfbfc83a16ab5503da19f75/t/66171a4922ee3a2507085196/1712790108539/Local+Neon+Checklist.pdf

Görsel 3: Oxman, N. (2015). *Glass I*. Erişim Tarihi: 27.03.2025. https://oxman.com/projects/glass-i

Görsel 4: Oxman, N. (2016). *Glass II.* Erişim Tarihi: 27.03.2025. https://oxman.com/projects/glass-ii

Görsel 5: Chihuly, D. (1996). *Chihuly Over Venice*. Erişim Tarihi:19.03.2025. https://betweenoldcontemporaryart.wordpress.com/2014/06/16/chihuly-over-venice/

Görsel 6: Eliasson, O. (2011). *Your Rainbow Panorama.* Erişim Tarihi: 22.03.2025. https://blog.quintinlake.com/2011/10/29/photos-your-rainbow-panorama-by-olafur-eliasson/

Görsel 7: Mlasowsky, A. (2020). *4 Feet Apart* (video still). Erişim Tarihi: 23.03.2025. 4 Feet Apart (video still). https://urbanglass.org/glass/detail/in-conversation-glass-based-performance-artist-and-innovator-anna-mlasowsky?utm_source=chatgpt.com

Görsel 8: Nash, G. (2018). *Push.* Erişim Tarihi: 24.03. 2025. https://www.gracianash.com/#/push/

Görsel 9: New York/ Corning "Glass Fashion Show". (2016). Erişim Tarihi: 27.03.2025. https://www.corning.com/worldwide/en/innovation/the-glass-age/inspiration/if-the-glass-fits.html

Görsel 10: Murano "Glass Fashion Show". (2018). Erişim Tarihi: 27.03.2025. https://urbanglass.org/glass/detail/conversation-a-conversation-with-laura-donefer-on-the-historic-murano-glass-art-society-fashion-show

Görsel 11: Choi, E. (2022). *Geleneksel Kral ve Kraliçe Kostümleri.* Erişim Tarihi: 25.03.2025. https://ifg.org.uk/gallery/

Görsel 12: Pailing, H. (2014). Erişim Tarihi: 25.03.2025. https://ifg.org.uk/gallery/

Görsel 13: Mongia, N. (2023). *Bird Watcher's Party*. Erişim Tarihi: 26.03.2025. https://artspeaksindia.com/wp-content/uploads/2024/08/Glass-menagrie-catalouge_27.1.23-.pdf

Görsel 14: Cursetji, V. (2018). *Frozen in time* (sol) ve *Desire Object* (sağ), Erişim Tarihi: 26.03.2025. https://artspeaksindia.com/wp-content/uploads/2024/08/Glass-menagrie-catalouge_27.1.23-.pdf

Görsel 15: Todo, R. (2007). *Bois de Boulogne Paris.* Erişim Tarihi: 27.03.2025. https://artfrontgallery.com/en/artists/Todo.html

MULTIDISCIPLINARY APPROACHES AND HYBRID AESTHETIC EXPERIMENTS IN CONTEMPORARY GLASS ART

ABSTRACT

Contemporary glass art carries the legacy of the transformation brought about by the studio glass movement that emerged in the 1960s. Today, this legacy continues to evolve as a dynamic artistic field centered on multidisciplinary approaches and hybrid aesthetic experiences. Contemporary glass artists transcend traditional boundaries by combining glass with different materials and disciplines, developing new forms of expression. Here, "multidisciplinary" refers to the holistic integration of techniques, concepts, and perspectives from other art forms with glass. In contrast, "hybrid aesthetic experiences" define the unique production forms that emerge from these interactions. Incorporating technology into contemporary glass art constitutes an essential dimension of the multidisciplinary approach. Methods such as 3D printing, neon techniques, and digital and virtual technologies have provided artists with the opportunity to create works of previously unimaginable complexity and precision. Additionally, glass has become an increasingly common interactive material in architectural spaces, large-scale installations, performance, and fashion. The unique relationship glass establishes with light and space enables artists to create sensory environments that draw the viewer in. Through hybrid aesthetic experiences, glass art gains new layers of meaning at the material, technical, and conceptual levels. The fragility, transparency, and interaction of glass with light, combined with different materials and disciplines, create rich visual, tactile, and intellectual content. Thus, the resulting hybrid applications invite the viewer to a multifaceted interaction not only on an aesthetic but also on a philosophical and sensory level. This study emphasizes the importance of multidisciplinary approaches and hybrid aesthetic experiences in contemporary glass art, aiming to provide a framework for understanding the transformation of the field through the artists and works that pioneered these trends.

Keywords: Glass Art, Multidisciplinary Approaches, Hybrid Aesthetic Experiences, Digital Technologies